

tanje oštarija dotad je bilo vezano s pitanjem jesu li one ušle iz kojeg talijanskog izvora). Na sceni su, tvrdi Tatarin, dvije oštarije: *Ludos* i *Kod Obilja*. Još je jedna rasprava – *Držić i Machiavelli. Načrt za jedno čitanje Držićeva makijavelizma* – posvećena najznačajnijoj Držićevoj komediji *Dundu Maroju*. Tom je raspravom Tatarin “ublažio” tezu Frane Čale o Držićevu makijavelizmu ističući da je u Pometovim monolozima zapravo riječ o ironijskom odnosu prema ideologemima o sreći i vrlini, odnosno da je riječ o “uvlačenju” priručnika o vladanju u niskomimetski modus komedije.

Dakle, svojom je novom knjigom Tatarin ponudio i jedno novo čitanje Držićeve dramografije, “oslobođeno” uobičajene interpretativne paradigme koja je firentinska pisma držala *ključem* za razumijevanje Držićeva opusa. Samo, interpretativni pomak Tatarin nije učinio uvlačenjem Držićevih tekstova u suvremene teorijske rasprave, već je riječ o novom razumijevanju Držića “iz Držića”. Uistinu, čini se da autor nije mogao naći

bolji naslov knjizi od Dživova uzdaha iz *Skupa*: “Bože moj, čudan ti je animao čovjek”. Citatni naslov knjige odgovara ne samo interpretacijskoj metodologiji čitanja Držića “iz Držića” nego i Tatarinovu otkrivanju Držića kao izvrsnog znalca ljudske prirode, pa tako i uvijek suvremenog dramatičara. Kao odgovoran tekstolog i filolog, Tatarin se u svojim raspravama čvrsto držao Držićevih tekstova i arhivske građe, ali ni u jednom trenutku nije pretendirao da svojim raspravama daje konačne odgovore na otvorena pitanja držićologije. I te kako je svjestan da bi neko novo otkriće moglo uvelike izmijeniti dosadašnja čitanja. Još nešto, što se u znanosti olako previđa: u Tatarinovo se knjizi kriju i svojevrsni punktovi onoga što sam autor naziva “emocionalna geografija”. Tako se kadšto – bilo u posvetama, bilo u fusnotama – javljaju i intimne zabilješke o prijateljskim odnosima (Dunja Fališevac, Nikola Batušić, Mirjana Mataija). Da je prijateljevanje istinski okvir znanstvenog rada, utvrdili su već stari filozofi.

Krešimir Šimić

KNJIŽEVNI I JEZIKOSLOVNI PRILOZI O IVANU ANČIĆU

ZBORNİK O IVANU ANČIĆU:

zbornik radova sa znanstvenoga skupa
“Fra Ivan Ančić Dumljanin, 1624.–1685.”
Tomislavgrad, 13.–15. svibnja 2010.

(Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2011.)

Nakon uspješno održanog skupa o fra Ivanu Ančiću (u Tomislavgradu, 13.–15. svibnja 2010.) čast je prolistati (već) jedanaesti zbornik radova na istu temu iz

knjižnice *Tihi pregaoci*. Svakako odmah treba spomenuti opseg ove edicije, čak 431 stranicu, što odaje uspjeh urednika, glavnog dr. Pavla Knezovića i izvršnog dr.

Marinka Šiška, u namjeri da i ovogodišnji zbornik spomenute Knjižnice nastavi tradiciju prethodnih, pa i da ih nadmaši, ne samo kvantitetom nego i kvalitetom.

Nakon *Kazala*, slijedi *Predgovor* dr. Knezovića koji predstavlja šesnaest objavljenih radova i priloge, napominjući njihovu znanstvenu vrijednost i doprinos cjelokupnom izučavanju franjevačke baštine, a napose na hercegovačkom području.

Lik i djelo fra Ivana Ančića ogleda se u Zborniku kroz povijesne, filozofske, teološke, lingvističke, književne i mariološke radove, a dobar dio njih bavi se Ančićem na trans- i interdisciplinarni način, što govori da zaprimljeni članci i Uredništvo *Tihih pregalaca* itekako prate znanstvene trendove.

Zbornik otvara (str. 9–30) članak R. Barišića i M. Jerkovića kojim izvještavaju o vjerskim prilikama na zapadnom obodu Osmanskog carstva za života Ivana Ančića (takav je i naslov rada). U njemu autori propituju vjersku (osim katoličke, islamsku, pravoslavnu i protestantsku hijerarhiju) i političku stvarnost na spomenutim područjima, njihovu složenost i interakciju, ujedno ističući dušebrižničku aktiviranost tamošnjih franjevaca nad lokalnim pukom.

Drugi je (str. 31–56) po redu rad I. Dugandžića *Fra Ivan Ančića Pater noster*, koji je, kako i sam autor u *Uvodu* rada kaže, razdijeljen na dva velika dijela. Prvim dijelom, u kojemu autor rada ilustrira literarno-teološke osobine Ančićeva opusa, a potom i opširnijim, drugim, gdje čitamo objašnjenje Ančićeva Očenaša, Dugandžić nastoji rasvijetliti Ančićevu teologiju spomenute molitve, kao i prika-

zati sliku opće Crkve sedamnaestoga stoljeća i mjesne Crkve u Ančićevoj Bosni.

Dalje, I. Musić i M. Buntić pišu o *Filozofskoj izobrazbi fra Ivana Ančića* (str. 57–68). Autori ističu da raspoložemo malim brojem direktnih podataka vezanih za Ančićevu filozofsku izobrazbu, ali da se temeljem informacija o tadašnjem crkvenom i franjevačkom zakonodavstvu koje se tiču visokog obrazovanja, i na osnovi Ančićevih misli koje korespondiraju s pojedinim filozofima, može steći uvid u spomenuto.

S. Kutleša piše o *Filozofskim fragmentima u Ivana Ančića* (str. 69–81). Autor u radu stavlja naglasak samo na neke filozofske elemente u Ančićevu tumačenju molitve Očenaša i smatra da navedena Ančićeva analiza nije nastojanje da se iznesu vlastite misli, nego da se temeljni članci kršćanske vjere protumače u skladu s teologijom Ančićeva doba. Dalje, Kutleša ističe da Ančićevo djelo obiluje vrijednim, a do sada hrvatskoj filozofskoj i teološkoj terminologiji nepoznatim izrazima, te se i s ovog stajališta *isplati* čitati Ančićevo djelo.

Teološki rad M. Kovačića podužeg naslova *Prisveti krix Isukarstov i krix Karstiana. Teologija križa fra Ivana Ančića između nasljedovanja serafskog oca Franje i prilika u zemlji bosanskoj: regnavit a ligno Deus* (str. 83–107) biranim rječnikom raspravlja o Ančićevoj teologiji križa. Navodi se da u knjizi *Vrata nebeska i život vični* nalaze dva poglavlja koje Ančić posvećuje svetom križu. Autor propituje na koji način Ančić razmišlja, može li ga se smatrati izvornim misliocem ili sintetičarem misli svojega doba.

Slijedi mariološki rad autorice H. Mihanović Salopek *Mariološka metaforika*

u djelu *Vrata nebeska Ivana Ančića* (str. 109–128), koja ovu tematiku promišlja kroz četiri oveća poglavlja. Nakon autoričinih opservacija o Ančiću kao promicatelju europskog humanističkog civilizacijskog kruga na prostorima osmanske vlasti u BiH (između ostalog, jer se priklonio latinici, ne bosančici), u drugom dijelu rada analiziraju se Ančićeva književnostilska obilježja u djelu *Vrata nebeska*, uz njegovo tumačenje molitve *Zdravomarija*.

Nastavljajući teološkom tematikom, na str. 129–164 čitamo članak K. Čvrlička *Post u djelu Vrata nebeska i xivot vicchni (1678.) fra Ivana Ančića Dumljanina: "Uztegnutye od yizbina ... uztegnutye poxude, i razborstvo u svemu" (U retrospekiji antičke, patrističke, medievalne i renesansne tradicije)*. Rad koji obiluje referencama (njih čak 99!) i popisom literature može se predstaviti kao autorovo razmišljanje i sagledavanje Ančićeva viđenja posta i njegova smisla.

Dalje, na str. 165–184 A. Lučić piše o *Živosti "prilika" u Ančićevoj prozi*, kroz čak dvanaest poglavlja. Autor daje kompleksno tumačenje izraza *prilika*, u smislu *dokaznog sredstva kojim se potkrepljuje moralna poruka, oslikava misao, oživljuje pričalački čin*. Uradak obiluje primjerima iz Ančićeva djela, čiji stil Lučić zanimljivo uspoređuje s onim Shakespearea i Hoffmanna, na temelju tuđica, izraza i *mističnih i egzotičnih nakana*.

Ovim se člankom zaključuje filozofsko-mariološko-teološka tematika radova u zborniku, a novu skupinu, onu jezično-književnu (najuže rečeno), otvara rad glavnog urednika P. Knezovića koji propituje *Latinski u Porta caeli et vita aeterna Ivana Ančića* (str. 185–199). Knezović piše o upotrebi latinskih citata u

Ančićevim djelima, navodi njihov broj, način upotrebe te pokušava ustanoviti postoji li neko načelo kojim se Ančić vođio pri njihovu navođenju.

Sljedeća autorica, I. Beljan, na str. 201–218, piše o *Exempla u djelima fra Ivana Ančića i sudovima književne povijesti*. U radu se propituju izvori *exempla* u Ančićevim djelima, kao i njihov smisao i mjesto u strukturi teksta. Kroz *exempla* Beljan piše i o žanrovskoj pripadnosti Ančićevih djela kao o literaturi za obrazovanje svećenstva, a osvrće se i na usporedbu Ančića s Divkovićem, koja je česta u prosuđivanju književne povijesti (smatra da nije riječ o literaturi istog tipa).

M. Palameta na str. 219–249 radom *Književni uzori fra Ivana Ančića i zavičajna pučka kultura* nastavlja istom mišlju, da je Ančićovo djelo, sudeći i prema citatima kojima obiluje, usmjereno katoličkom kleru u hrvatskim krajevima i pripada području pastoralne teologije. Također, autor članka ispituje stajalište Ančićevih knjiga prema onodobnim europskim piscima čije *exempla* upotrebljava, a u drugom dijelu članka (o građi iz Ančićeva zavičaja) Palameta utvrđuje da Ančić svojim *dumanjskim* govorom otkriva patrijarhalni i stočarski svijet prožet etnološkim podacima vezanima uz praznovjerje, primitivnu magiju i spominjanje zlih sila.

B. Tafra i P. Košutar iznose viđenje *Novoštokavskih obilježja hrvatskoga književnoga jezika u 17. stoljeću* (str. 251–266). Tragom stajališta da je 17. stoljeće početak standardizacije hrvatskog jezika autorice istražuju mjesto Ančićevih djela i njegovu uklopljenost u to razdoblje.

Forsitan superflua sunt: Ančićev thesaurus perpetuus i jezična pragmatika naslov je

rada Š. Deme (str. 267–282) u kojem autor promatra pojavne oblike neizrečenoga, a ipak na druge načine prenese-noga u tom djelu. Demo ukazuje na važnost pragmatičke dimenzije pri interpretaciji teksta te u tom smislu zaključuje *nulla superflua sunt* (odnosno, *ništa što je izrečeno nije suvišno*).

O Ančičevu prevodilaštvu raspravljaju L. Boban i J. Grubeša u radu na str. 283–302 naslovljenu *Ančičevi prijevodi glagolskih konstrukcija*. Kao i poneki drugi autori u ovome Zborniku, Boban i Grubeša se na početku dotiču samih Ančičevih citata na latinskom jeziku i osvrću se na njihove prijevode i/ili parafraze, kao i druge načine njihove uklopljenosti u hrvatski tekst. Ujedno, iznose misao da analiza Ančičevih prijevoda navedenih konstrukcija daje korisne informacije o razvoju hrvatskoga jezika i gramatike.

U sljedećem članku (str. 303–320) M. Grčevića i I. Franjić *Posebnosti Ančičeva slovopisa* dopunjavaju se, a djelomice i ispravljaju, kroatističke spoznaje o slovo-pisnim rješenjima i zamislama fra Ančiča. Posebna je pažnja stavljena na njegovo poglavlje *Imena slova*, kao i tablicu *Pogodba slova*, u kojima on opisuje svoj grafijski sustav, ali koji se u kroatističkoj literaturi uglavnom ne uzima u obzir.

Posljednji znanstveni članak ovoga Zbornika je *Slovopisna i jezična obilježja u Ančičevu Oglledalu misničkom (1681.)* A. Tvorić (str. 321–338). Rad prikazuje specifične grafolingvističke značajke nave-

denog djela, kao i neke druge (uglavnom grafičke) posebnosti djela. Autorica smatra da djelo I. Ančiča nudeći razna grafička rješenja teksta pridonosi njegovoj razumljivosti i čitljivosti.

Stranicom 339. (do str. 413) počinje Ančičev tekst *Svrhu Zdrave Marije*, kao logičan slijed izdanja knjižnice *Tihi pregaoci*, u kojemu svaka edicija posjeduje odabrani tekst franjevca o kojemu se govori. Izdanje su s osobitim marom priredili P. Knezović i R. Barišić, koji na početku donose pravila prema kojima su tekst transkribirali.

Na kraju *Zbornika* R. Barišić iznio je kroniku skupa; slijede još *Životopis i bibliografija Ivana Ančiča* te *Kazalo imena osoba i mjesta*.

Zbornik o Ivanu Ančiču predstavljen je u Šibeniku 19. svibnja 2011, u Gradskoj knjižnici J. Šižgorića, prethodeći i uvodeći u dvanaesti skup *Tihih pregalaca* o Mati Zoričiću. Predstavili su ga akademik Radoslav Katičić, prof. dr. sc. Diana Stolic i prof. dr. sc. Pavao Knezović.

Zbornikom su, zajedno s prethodnima, postavljeni kvalitetni temelji za novu dekadu *Tihih pregalaca*, uhodanog niza skupova čije su edicije s godinama sve opširnije i kvalitetnije. Predstavljajući hrvatskoj znanstvenoj javnosti nova i mlada imena izlagača, na veliku radost organizatora i osnivača, *Tihi pregaoci* idu dalje: otkrivaju nam, kako akademik Katičić biranim rječnikom kaže, zasutu hrvatsku baštinu koja takvom ne smije ostati.

Lucija Radoš